

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Siiri Leino
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistinen ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki, (AMK), Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkauk-
Opinnäytetyö, 2024

**KOMMUNIKAATIOMATERIAALIN KUVITTAMI-
NEN PAPUNETIN KUVAPANKKIIN**

TIIVISTELMÄ

Siiri Leino

Kuvakommunikaatiomateriaalin kuvittaminen Papunetin kuvapankkiin

31 sivua ja 1 liitettä

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistinen ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki, (AMK), Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkkaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä monipuolisen kommunikoinnin mahdollisuuksia tuottamalla uutta kuvakommunikaatiomateriaalia sitä tarvitseville ja siitä hyötyville. Henkilöt, joilla on puhevamma, ovat yksi kuvakommunikoinnin merkittävimmistä käyttäjäryhmistä. Opinnäytetyön suurimmat tavoitteet olivat vaikuttaa yhdenvertaisuuteen sekä saavutettavuuteen. Opinnäytetyö pyrki lisäämään saavutettavuutta tarjoamalla uusia kuvia kommunikoinnin mahdollistamiseksi.

Produktina valmistui 56 kuvitettua kuvaa, jotka toimitettiin Papunetin kuvapankkiin. Kuvien aiheet liittyivät sairauksiin ja vammoihin. Produktin toteuttamiseen kuului monta vaihetta. Ensin perehdyttiin valmiiksi Papunetin valikoimasta löytyvään materiaaliin sairauksista ja vammoista. Perehtymisen jälkeen kyettiin muodostamaan lista sanoista, jotka puuttuivat. Piirrettävät sanat valittiin yhteistyössä Papunetin kanssa. Kuvien toteutus suunniteltiin ja käsitteet määriteltiin lähdekirjallisuutta hyödyntäen. Tämän jälkeen kuvitukset toteutettiin. Muokkaamisesta keskusteltiin tilaajan kanssa ja kuvitukset viimeisteltiin lopullisiin muotoihinsa.

Produktin toteuttamiseksi voitiin noudattaa sanastotyöhön liittyviä periaatteita, vaikka kyseessä ei ollutkaan kielestä toiseen käänös. Sanastotyölle tyypillisiä vaiheita mukailtiin. Sanastonkeruu, sen kuvaaminen ja uusien ilmausten kehittäminen olivat opinnäytetyöprojektin keskeisiä vaiheita. Opinnäytetyön projektin vaiheet olivat projektin ideointi, suunnittelu, toteutus ja tulosten arviointi.

Kuvitukset luotiin ottaen huomioon ihmisen realistiset mittasuhteet. Yhtäaikaisesti kuvituksista tehtiin yksinkertaistetut ja pelkistetyt ymmärrettävyyden parantamiseksi laajan käyttäjäkunnan keskuudessa. Väreinä suosittiin selkeitä ja raikaita värejä, jotta kuviin saatiin tarpeeksi kontrastia. Kuivissa esiintyvä hahmo pidettiin mahdollisimman neutraalina. Se pyrittiin toteuttamaan sukupuolettomana ja iättömänä henkilönä.

Asiasanat: Kuvakommunikaatio, puhevamma, kuvittaminen, AAC.

ABSTRACT

Siiri Leino

Illustrating communication material for a Papunet`'s picture bank

31 pages and 1 appendices

Spring 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

The purpose of this thesis was to increase diverse communication opportunities by producing new alternative communication material for those who need or utilize it. People with speech impairment are one of the major groups utilizing the material produced in this thesis. The major purpose of this thesis was to influence equality and availability. This thesis attempted to increase availability by offering new aac material to increase availability of communication.

The complete product was 56 drawn pictures. The pictures produced were delivered to the Papunet picture bank. The subject of the pictures was related to illnesses and disabilities. There were multiple stages during the creation of the product. First step was to get acquainted with pre-existing materials relating to illnesses and disabilities in the Papunet picture bank. After examining the pre-existing materials, a list of missing words could be produced. The images to be drawn were chosen from the list in co-operation with Papunet. The production of the images was planned, and terms defined using source literature. Editing was discussed with the issuer and the illustrations honed to their final form.

During production principles of terminology work could be used, even though the product was not a translation from one language to another. The typical stages of terminology work were used. Collection of terminology, describing it and creating new expressions were the central stages of thesis. The usual stages of a project were accomplished. Those were innovating, planning, implementation, and evaluation of the results.

Drawings were created paying attention to realistic measurements of humans. The drawings were simplified to increase the comprehensibility within a large userbase. The colours preferred were clear and bright in order to get enough contrast. The character represented in the drawings was kept as neutral as possible. The aim was to represent the character without gender and age.

Keywords: AAC-method using pictures, speech impairment, illustration, AAC.

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

Tekijä: Siiri Leino

Opinnäytetyön nimi: Kommunikaatiomateriaalin kuvittaminen Pa-punetin kuvapankkiin

Sivumäärä: 31

Liitteiden määrä: 1

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki,(AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli piirtää lisää kuvakommunikaatiomateriaalia. Kuvat liittyivät sairauksiin ja vammoihin. Kuvakommunikaation yleinen käyttäjäryhmä on puhevammaiset henkilöt.

Tämän opinnäytetyön kaksi tärkeää tavoitetta oli lisätä yhdenvertaisuutta sekä saavutettavuutta. Esimerkiksi videosta voidaan tehdä saavutettava. Silloin videoon lisätään tekstitys. Tekstissä on myös äänien kuvailua niille, jotka eivät kuule hyvin. Silloin videon sisältö on helposti saatavilla. Yhdenvertaisuus on sitä, että jokaisella on samat oikeudet ja mahdollisuudet. Saavutettavuutta lisättiin

tekemällä uusia kuvakommunikaatiokuvia.
Kuvakommunikaatiokuvat auttavat kommunikoimaan.

Valmis tuote on 56 kuvaa.
Ne löytyvät Papunetin kuvapankista.
Kuvien aiheet liittyivät sairauksiin ja vammoihin.

Tuotteen tekemiseen kuului monta vaihetta.

Ensin tutustuin Papunetin kuviin.

Sitten tein listan sanoista,
jotka puuttuivat.

Valitsin sanat,
jotka aioin piirtää.

Sitten suunnittelin kuvat.

Etsin kirjoista ja internetistä
määritelmät sanoille,
jotka aioin piirtää.

Seuraavaksi piirsin kuvat.

Minä ja Papunetin työntekijät keskustelimme kuvista.

Osaa kuvista muokattiin.

Osa kuvista oli valmiita.

Kun tein tuotteen,
seurasin sanastotyön menetelmiä.

Sanastonkeruu, sanaston kuvaaminen ja
uusien ilmausten keksiminen
olivat työläimmät vaiheet.

Suoritin projektin tavalliset vaiheet.

Niitä ovat projektin ideointi, suunnittelu,
toteutus ja tulosten arviointi.

Piirsin kuviin oikean ihmisen mittasuhteet.

Samaan aikaan tein kuvista pelkistetyt.

Silloin niitä on helpompi ymmärtää.

Useammat ihmiset ymmärtävät kuvat samalla lailla
jos ne ovat pelkistettyjä.

Väreinä käytin selkeitä ja raikkaita värejä.

Eri värien välillä

on tarpeeksi eroa.

Silloin ne näkyvät paremmin.

Piirsin ihmisen

mahdollisimman neutraaliksi.

Kuvissa näkyvällä ihmisellä

ei ole ikää eikä sukupuolta.

Asiasanat: Kuvakommunikaatio, puhevamma, kuvittaminen, AAC.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet sekä kohderyhmä.....	9
2.2 Opinnäytetyön yhteistyötaho.....	10
2.3 Taustalla vaikuttaneet lait.....	10
3 KUVAKOMMUNIKAATIO.....	11
3.1 Puhetta tukeva tai korvaava kommunikointi	12
3.2 Kuvakommunikaatiota käyttävät ja siitä hyötyvät	12
3.3 Erilaiset tavat käyttää kuvakommunikaatiota	13
3.4 Kuvilla kommunikoinnin tukemisen hyödyt.....	13
4 KUVITTAMINEN	14
4.1 Kuvat tekstilajina	14
4.2 Tyylin selkeyttäminen.....	15
4.3 Värien valitseminen kuvittaessa.....	15
4.4 Ihmisen piirtäminen	16
5 SELKOKIELI JA -KUVA SAAVUTETTAVUUDEN LISÄÄJÄNÄ	17
5.1 Selkokielestä ja -kuvasta hyötyvät ihmisryhmät.....	17
6 PRODUKTIN VALMISTUSPROSESSI	18
6.1 Käytetyt menetelmät	18
6.2 Kuvitettavan sanaston rajaaminen	19
6.3 Kuvien suunnittelu.....	21
6.4 Sanaston määrittelemine lähdekirjallisuutta käyttäen	22
6.5 Piirtäminen	22
6.6 Valmis tuote ja sen arviointi	25
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVÄ EETTISYYS.....	26
8 POHDINTA	28
LÄHTEET.....	30

LIITE 1. Kuvitukset Papunetin kuvapankkiin	32
--	----

1 JOHDANTO

Jokaisella ihmisellä on oikeus kommunikaatioon ja omaan kieleen. Jokaisen tulisi tulla kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi. Kaikkien pitäisi pystyä keskustelemaan omista tai toisten sairauksista tai vammoista. Kuvakommunikaation käyttäjien, henkilöiden, joilla on puhevamma, keskustelun tulee onnistua myös spesifeistä aihealueista, kuten tietyistä sairauksista tai vammoista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvittaa kuvakommunikaatiomateriaalia piirtäen. Kuvitettavaksi valittu sanasto oli aiheeltaan sairauksiin tai vammoihin ja terveydenhoitoon liittyvää. Valmiit kuvat löytyvät Papunetin kuvapankista, josta ne ovat verkkosivuston käyttäjien ilmaiseksi käyttöön otettavissa.

Kuvituksissa pyrittiin noudattelemaan Papunetin kuvapankin kuville ominaista tyyliä. Piirtämisessä apuna oli yhteistyötaholta vastaanotettu ohjeistus Papunetin kuvapankin kuviin. Kuvista tehtiin pelkistettyjä ja yksinkertaisia, jotta ne olisivat helposti ymmärrettäviä. Väreinä käytettiin raikkaita ja selkeitä värejä. Eri värien välille haluttiin tarpeeksi kontrastia selkeyden ylläpitämiseksi.

Opinnäytetyön tuloksena valmistuneen tuotteen kohderyhmänä on kuvakommunikaation käyttäjät. Tuote on suunnattu puhevammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat kuvia joko puhetta ymmärtääkseen tai ilmaistakseen. Kuvilla tai kuvien tukemana kommunikoivat henkilöt saavat käyttöönsä lisää sanastoa ja näin lisää mahdollisuuksia toimia keskustelun aktiivisena osallisena. Lisäksi tuotteesta voivat hyötyä muutkin kuvapankin käyttäjät.

Opinnäytetyön yhteistyötahona toimii Papunet. Papunet on monipuolisesti tietoa ja materiaalia tarjoava verkkosivusto. Sivustolta saa runsaasti informaatiota esimerkiksi puhevammaisuudesta ja kommunikaatiosta sekä tämän lisäksi sivusto pitää sisällään mittavasti erilaista materiaalia sekä harjoituksia kenen tahansa ilmaiseksi käytettäväksi.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Lähtökohtina opinnäytetyölle ovat sen tarkoitus, kohderyhmä, tavoitteet ja yhteistyötaho. Opinnäytetyö on toteutettu nämä kohdat huomioon ottaen. Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät lait ja säädökset ovat myös ohjanneet työn toteutusta.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet sekä kohderyhmä

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä monipuolisen kommunikoinnin mahdollisuuksia tuottamalla uutta kuvakommunikaatiomateriaalia sitä tarvitseville ja siitä hyötyville. Puhetta korvaavia tai tukevia menetelmiä käyttäviä ihmisiä, joilla on haasteita puheen ymmärtämisessä tai tuottamisessa on Suomessa kymmeniä tuhansia. Lukumäärä sisältää erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden lisäksi myös heidän lähi-ihmisensä sekä puhevamma-alan ammattilaiset. (Papunet, 2023-a.) Nämä puhetta korvavia ja tukevia menetelmiä käyttävät ihmiset ovat opinnäytetyön ensisijainen kohderyhmä. Lisäksi myös heidän läheisensä sekä puhevamma-alan ammattilaiset hyötyvät laajemmasta kuvapankista.

Opinnäytetyön suurimmat tavoitteet olivat vaikuttaa yhdenvertaisuuteen sekä saavutettavuuteen. Saavutettavuus tarkoittaa palvelua tai tuotetta, joka on jokaisen käytettävissä vammaan tai rajoitteeseen katsomatta (Papunet, 2023-b). Papunetin verkkosivujen mukaan saavutettavuudella kyetään parantamaan yhdenvertaisuutta (Papunet, 2023-c). Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä saavutettavuutta tarjoamalla uusia kuvia kommunikointiin sekä saavutettavuutta lisäämällä lisätä yhdenvertaisuutta.

Jokainen tarvitsee mahdollisuuksia ilmaista itseään. Ihmisen tulisi pystyä osallistumaan ja hänen tulee myös tulla kuulluksi. Osallistuminen sekä kuulluksi tuleminen kuuluvat jokaiseen länsimaiseen ihmis- ja perusoikeuksia asettaviin lakeihin, julistukseen sekä hallitusohjelmaan. Ylipäätään dialogiset oikeudet ovat tärkeitä. Dialogisuus on osallistujien tasavertaisuuden pohjalta syntyvää vastavuoroisuutta ja vuorovaikutteisuutta. Suomessa monet lait tukevat dialogisuuden

toteutumista, eli dialogisia oikeuksia, esimerkiksi sananvapauden ja äänioikeuden muodossa. Jos vuorovaikutus on rajoittunutta, eivät ihmisoikeudet pääse toteutumaan. (Horowitz & Nieminen, 2019, s. 126–128.) Toimiva vuorovaikutus on ihmisoikeus. Vuorovaikutusmahdollisuuksien ja monipuolisemman kommunikoinnin lisääminen on siis tärkeää.

2.2 Opinnäytetyön yhteistyötaho

Opinnäytetyön yhteistyötahona toimii Papunet. Papunet tarjoaa laajasti informaatiota sekä materiaalia liittyen kommunikointiin sekä sen tukemiseen. Tietoa Papunetin sivuilta löytyy esimerkiksi kommunikoinnin tukemisesta helpottamaan sen ymmärtämistä tai tuottamista. Materiaalia löytyy kuvatuella, viittomin tuettuna sekä bliss-symboleilla. Näiden lisäksi sivusto tarjoaa myös selkokielisiä kirjoja sekä helppoja, oppimista tukevia pelejä. Kuvatyökalu taas antaa käyttäjälle mahdollisuuden luoda omaa materiaalia, esimerkiksi kuvakortteja ja toimintatauluja. Papunet julkaisee myös kuvin tuettuja uutisia Selkosanomissa. Papunet on Kehitysvammaliiton verkkopalvelu. Papunetin työtä rahoittaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. (Papunet, 2023-d.)

Papunet pyrkii parantamaan puhevammaisten ja muiden kommunikaatiossaan tukea tarvitsevien osallisuutta sekä mahdollisuutta kommunikoida ja osallistua toimintaan (Papunet, 2023-d). Papunetin tavoitteet ovat vahvasti linjassa opinnäytetyön tavoitteiden kanssa.

2.3 Taustalla vaikuttaneet lait

Perustuslaki määrittää jokaisen ihmisen perusoikeudeksi yhdenvertaisuuden. Kyseisen lain mukaan ketään ei saa laittaa eriarvoiseen asemaan terveydentilan tai vammaisuuden perustein. Perustuslaissa on säädetty myös oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Viittomakielisten sekä vammaisten henkilöiden on siis saatava tulkkaus- ja käännöspalveluita. (L 731/1999 6 §, 17 §.) Tulkkauspalvelua käsitellään perustuslain lisäksi myös laissa vammaisten henkilöiden

tulkkauspalvelusta. Se pyrkii edistämään vammaisten mahdollisuuksia päästä toimimaan yhteiskunnallisesti sen yhdenvertaisena jäsenenä. (L133/2010.) Terveystilaan tai vammaisuuteen perustuva syrjintä on yhdenvertaisuuslailla kielletty (L 1325/2014 8. §). Lisäksi vammaispalvelulaki pyrkii edistämään vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, osallisuutta yhteiskunnassa ja ehkäistä tai eliminoida näiden toteutumisen haastavia tekijöitä. Laki tukee vammaisen henkilön mahdollisuutta itsenäiseen elämään ja pyrkii takaamaan tämän itsemääräämisoikeuden toteutumisen. Lisäksi laki huolehtii vammaisen henkilön riittävästä ja laadukkaista palveluista. (L675/2023)

Yhdenvertaisuus nousee useasti esiin Suomen lainsäädännössä. Yhdenvertaisuuden lisääminen oli myös opinnäytetyön tavoitteena. Opinnäytetyön osana tuotettu kuvamateriaali tukee syrjimättömyyttä vammaisuutta sekä terveydentilaa kohtaan. Kuvitusten aiheet liittyivät sairauksiin ja vammoihin ja kohderyhmänä oli puhevammaiset henkilöt. Osallisuutta pyrittiin tukemaan tarjoamalla lisää kommunikaatiomateriaalia.

3 KUVAKOMMUNIKAATIO

Henkilö, jolla on puhevamma tai vaikeus ymmärtää puhetta, voi käyttää ilmaisansa tukena kuvia. Kuvat voivat toimia arjen apuna, vaikka puheen ymmärtämisessä tai tuottamisessa ei olisikaan vaikeuksia. Olemassa on monenlaisia kuvakommunikointimenetelmiä. Jollekin voi soveltua kuvataulu, jossa kaikki kuvat ovat saman aikaisesti näkyvillä. Toiselle taas voi sopia kommunikointikansio, jossa kuvat ovat usealla eri sivulla. Kuvilla kommunikoiminen on hitaampaa, kuin puhuminen. (Huuhtanen, 2017, s. 49–50.)

3.1 Puhetta tukeva tai korvaava kommunikointi

Puhetta korvaava kommunikointi on käytössä silloin, kun henkilö ei pysty kommunikoimaan puheella. Tällöin käytössä voivat olla esimerkiksi viittomat, merkit tai kirjoittaminen ja ne korvaavat puheen kokonaan. Jos puhevamma ei ole yhtä vaikea, voidaan käyttää puhetta tukevaa menetelmää. Puhetta tukeva kommunikointi tarkoittaa nimensä mukaisesti puheen tukemista tai täydentämistä jollakin menetelmällä. Tällaista menetelmää voidaan käyttää esimerkiksi siinä vaiheessa, kun henkilö opettelee puhumaan. Myöhemmässä vaiheessa näitä keinoja voidaan käyttää myös heidän kommunikointinsa tukena tai helpottamaan heidän ymmärretyksi tulemistään. (Tetzchner & Martinsen, 2000, s. 20.)

3.2 Kuvakommunikaatiota käyttävät ja siitä hyötyvät

Henkilöllä, jolla on puhevamma, tarkoitetaan sellaista ihmistä, joka kuulee, mutta hänen on vaikea ymmärtää tai tulla itse ymmärretyksi puheen tai kirjoituksen keinoin. Huomattavat kielelliset ongelmat tai puhevammaisuus ovat usein liitoksissa johonkin muuhun vammaan tai sairauteen. Vamma tai sairaus voi olla synnynäinen tai myöhemmällä iällä syntynyt. CP-vamma, kehitysvamma, kehityksellinen kielihäiriö, autismi, aivovammasta tai -halvauksesta seurannut afasia tai dysartria, Ms-tauti, ALS, muu lihassairaus tai puhe-elimistön toiminnan puutos tai vaurio voivat olla syitä huomattavalle puhevammalle. (Huuhtanen, 2017, s. 93–94.)

Kaikki henkilöt, joilla on puhevamma, eivät kuitenkaan käytä pääasiallisena kommunikointimenetelmänään kuvia. Vaihtoehtoja kommunikaatiomenetelmäksi on useita. (Huuhtanen, 2017, s. 20.) Muita menetelmiä kuvien lisäksi ovat esimerkiksi viittomat ja kirjoittaminen (Tetzchner & Martinsen, 2000, s. 20). Menetelmän käyttäjän yksilölliseen tarpeeseen vastaavaksi näitä keinoja voidaan myös yhdistellä ja muokata. Kommunikointimenetelmän valinta on aina prosessi, johon osallistuvat itse käyttäjä, hänen lähiympäristönsä sekä asiantuntijat. Kuvia voidaan käyttää arjen tukena myös, vaikka puheen ymmärtäminen ja tuottaminen sujuisikin. (Huuhtanen, 2017, s. 20, s. 49.)

3.3 Erilaiset tavat käyttää kuvakommunikaatiota

Kuvakommunikaatiossa materiaalina voi toimia esimerkiksi lehdistä leikatut kuvat, valokuvat, piirustukset sekä valmiit kuvakommunikointijärjestelmät. Tällaisia valmiita kuvakommunikointijärjestelmiä, jotka ovat käytössä Suomessa, ovat esimerkiksi PCS-symbolit, piktogrammit sekä bliss-kieli. Kuvat voidaan kerätä esimerkiksi kommunikointikansioon ja kommunikointitauluihin. Kuvakommunikaatio on menetelmänä useimmiten hitaampaa kuin puhe. Puheen puuttumisen vuoksi se myös vaatii keskittymistä keskusteluun osallistuvilta. (Tikoteekki, 2008.)

Viesti voi koostua yksittäisistä avainsanoista tai se voi olla kokonainen lause. Avainsana tarkoittaa viestin ymmärtämisen osalta olennaisimpia sanoja. Avainsanoista viestinsä koostavan kanssa keskustelukumppanin on tärkeää tehdä tarkentavia kysymyksiä sekä sanoittaa viestit ääneen. (Papunet, 2023-e.) Kuvia voidaan myös osoittaa etusormen lisäksi monin muin eri tavoin. Osoittaa voi esimerkiksi jalalla, otsatikulla, valonsäteellä tai erilaisilla tavoilla katseen keinoin. (Tetzchner & Martinsen, 2000, s. 62.)

Kuvakommunikaatio tapahtuu kuvilla ja tällöin siihen tarvitaan jokin apuväline. Tällaisia apuvälineitä ovat irtokuvat, kommunikointitaulut, kommunikointikansiot, puhelaitteet ja kommunikointiohjelmat. Laitteiden kautta viesti voidaan toistaa puheelle. (Papunet, 2024.) Yksittäisiä kuvia voidaan käyttää tilannesignaaleina. Esimerkiksi pupun kuvalla voidaan kertoa, että on aika laulaa ”Jänis istua maassa” -laulua. Kommunikointitauluja voidaan muodostaa kuvista eri toimintoja, kuten lääkärikäyntiä, varten. Kommunikointikansiossa kuvat ovat usein sijoitettuna niin, että aukeamalla on aihepiirin sanastoa eri sanaluokista. Näin keskustelu onnistuu ilman toistuvaa selaamista. (Huuhtanen, 2017, s. 50–52.)

3.4 Kuvilla kommunikoinnin tukemisen hyödyt

Kuvia voidaan käyttää monista syistä. Joku voi hyötyä kuvista siten, että ne auttavat häntä ymmärtämään toisten puhetta. Toinen henkilö voi tarvita kuvia korvaamaan puheen eli toimimaan hänen ilmaisunsa keinona. Jollekin kolmannelle

ne saattavat tukea esimerkiksi ajan ja tilanteiden hahmottamista. (Huuhtanen, 2017, s. 49.)

Yksi kuvien hyödyistä on se, että ne eivät katoa, niin kuin esimerkiksi puhe ja viittomat. Kuvat pysyvät paikallaan niin kauan, kuin on tarve. Ne tukevat kuitenkin myös esimerkiksi puheen ja viittomien käyttöä. Toinen hyödyttävä tekijä kuvissa on se, että ne auttavat ohjaamaan ajattelua toimien tietynlaisena valmiina vaihtoehtoina. Näin ne voivat auttaa jäsentämään toimintaa, tilanteita ja aikaa. (Huuhtanen, 2017, s. 49.)

4 KUVITTAMINEN

Tämän hetken maailmassa kuvilla ja niiden viesteillä on entistä vallitsevampi status. Kuvien suosio on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Suosion nousu jatkuu edelleen. Kuvia onkin kaikkialla, vaikka huomio ei niihin kiinnittyisikään. (Haaparanta ym., 2009, s. 42.) Kuvilla oli keskeinen rooli tässä opinnäytetyössä.

4.1 Kuvat tekstilajina

Kuvat ovat kieli. Kuvien kielen oppiminen on verrattavissa esimerkiksi englannin kielen oppimiseen. Sitä voi siis opetella. Kuvien kieli on tärkeää ja sen käyttö yleistyy jatkuvasti. Kuvista on tulossa maailman merkittävin kieli. Se ei kuitenkaan haasta puhuttua ja kirjoitettua kieltä, vaan tulee vaikuttamaan näiden rinnalla entistä vahvemmin. (Väisänen, 2017, s. 8.) Kuvilla ei kuitenkaan ole samanlaista kielioppia, kuin tekstillä (Haaparanta ym., 2009, s. 43).

Kommunikaatio voi olla suullista, kirjoitettua, elekieltä tai jopa piirrettyä (Hall, 2011, s. 58). Kuvalla voidaan kertoa paljon ja sillä on voima kommunikoida välittömästi. Kuvalla voi kommunikoida maailmanlaajuiselle yleisölle katsomatta

ikään, sijaintiin ja aikaan. Kuva pystyy myös ilahduttamaan muotojen ja värien keinoin. (Hall, 2011, s. 8.) Kuvaa voidaan pitää aktiivisena osapuolena, sillä se pystyy tekemään ja aiheuttamaan sekä saamaan uutta alkamaan. Kuva on myös dialogissa tekijänsä sekä näkijänsä kanssa. (Niiniskorpi, 2009, s. 169.) Kuvan kieli koostuu seuraavista elementeistä: muoto, tila, linja, väri, valo ja hämärä (Väisänen, 2017, s. 14).

Yksi kuva voi tarkoittaa useaa eri asiaa. Niitä voidaan lukea eri tavoilla ja tasoilla. Jokainen näkee itse kuvapinnan samoin tavoin, mutta jokaisen yksilölliset tavat katsoa, havainnoida, tulkita ja kokea kuvaa vaihtelee huomattavasti. Osittain tähän vaikuttaa esimerkiksi kulttuurisidonnaiset tekijät. Lisäksi jokaisen yksilölliset mielikuvat tuovat oman vaikutuksensa. (Haaparanta ym. 2009, s. 43–49.)

4.2 Tyylin selkeyttäminen

Kuvittajan työnä on luoda jotakin tyhjästä sekä kiteyttää luomukseen idea, jonka katsojat tunnistavat (Hall, 2011, s. 6). Laajaan ymmärrettävyyteen tähtäävässä kuvin viestinnässä tavoitteena on joskus rajoittaa kuvien tulkitsijoiden tulkinnan moninaisuutta. Tähän voi olla motiivina pyrkimys tavoittaa mahdollisimman laaja yleisö. Semanttista köyhyyttä hyödyntämällä voidaan tavoittaa mahdollisimman laaja asiakaskunta esimerkiksi tietokoneiden, verkkoselainten ja maailman laajuisten alustojen saralla. (Seppä, 2012, s. 152.)

4.3 Värien valitseminen kuvittaessa

Se, miten väri ilmenee, riippuu valosta, ympäristöstä sekä katsojasta. Tämän lisäksi värit herättävät mielleyhtymiä. Nämä ovat liitoksissa yksilöön, kulttuuriin, yhteisöön ja aikaan. Värien tulkitseminen ei ole yksinkertaista niiden synnyttämien henkilökohtaisten mielleyhtymien syystä. (Launonen, 2015, s. 102–105.)

Väriin kolme ominaisuutta ovat sävy, kylläisyys sekä valööri. Sävy tarkoittaa värin sijaintia spektrissä. Kylläisyyttä kuvaa värin voimakkuus, kirkkaus, puhtaus ja

pigmenttisyys. Valööri on värin vaaleutta tai tummuutta kuvaava tekijä. (Launonen, 2015, s. 103.)

Usein sinisiä, vihreitä ja violetteja pidetään kylminä väreinä. Punaisen, keltaisen ja oranssin ajatellaan olevan lämpimiä. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Jokaisella värillä on kumpiakin, sekä kylmiä että lämpimiä sävyjä. Esimerkiksi enemmän keltaista sisältävä punainen on lämmin. Enemmän sinistä sisältävä punainen on kylmä. Piirustuksen hallitseva väri määrittää onko sen tunnelma kylmä vai lämmin. (Hurme-Keränen, 2018, s. 138.)

4.4 Ihmisen piirtäminen

Jotta voi piirtää ihmiskehon, on hyvä tuntea sen tukirakennetta. Ihmisen pituus on noin seitsemän ja puoli pään mittaa. Miehellä on leveät hartiat ja kapea lantio verrattuna naiseen, jolla on kapeat hartiat ja leveä lantio. Taaperot ovat pituudeltaan noin neljä pään mittaa. 10-vuotias lapsi on lähellä aikuisen mittasuhdetta, noin seitsemän päänmittaa pitkä. Aikuisen ihmisen keskikohta on lantion kohdalla, ja sormet yltyvät reisien puoleenväliin saakka. Kädet ja jalat ovat ilmeikkäitä sekä haastavia piirrettäviä. Kämmenen ja keskisormen pituudet ovat suunnilleen samat. Lapsen kädet ja jalat ovat pulleammat, kuin aikuisella. Kasvojen ilmeen tulee vastata vartalon asennon tunnelmaa. (Hurme-Keränen, 2012, s. 174–185.)

5 SELKOKIELI JA -KUVA SAAVUTETTAVUUDEN LISÄÄJÄNÄ

Selkokieli on helposti ymmärrettävää keiltä, joka palvelee erityisryhmiä. Sen tarkoitus ei ole korvata yleiskieltä, vaan tukea henkilöitä, joille yleiskieli on liian vaikeaa. Selkokielellä ilmestyvät esimerkiksi uutislehti Selkosanomat, Yleisradion Selkouutiset ja selkokirjat. Selkokielen tarvetta perustellaan saavutettavuudella. (Sainio, 2013, s. 13–15.)

Julkaisun, jossa on käytetty selkokieltä, tunnistaa selkotunnuksesta. Tunnuksen voi saada Selkokeskuksesta. Tunnus voidaan myöntää selkokielen asiantuntijoiden suorittama tarkistuksen. Suomi on asiassa muita maita edellä, sillä vastaavan laista tunnusta ei vielä muissa maissa tiedettävästi ole. (Sainio, 2013, s.17.)

Selkokuvalla voidaan ilmaista asia, joka on sanallisesti haastava ilmaista. Kuvaa valittaessa on pohdittava sen tarkoitusta. Mahdollisia tarkoituksia voivat olla esimerkiksi tiedon välittäminen, tunteiden herättäminen ja tekstin selventäminen. Selkokuvat auttavat hahmottamaan abstrakteja asioita, kuten universumi. Myös eri suhteiden ja mittaluokkien kuvaamisessa selkokuvalla on konkretisoiva vaikutus. Kuvassa ei tule olla erikoisia kuvakulmia ja se tulee rajata selkeästi. Kaikki turha tulee karsia pois, jotta kuvassa ei ole ylimääräisiä yksityiskohtia. Tämä edistää huomion kiinnittymistä olennaiseen. Lopuksi kuvaa tulee tarkastella sen tulevassa koossa ja väreissä selkeyden takaamiseksi. (Selkokeskus, 2021.)

Saavutettavalla kuvalla tarkoitetaan tilaa, jossa teoksen ja sen katsojan välillä ei ole mentaalista, tiedollista, fyysistä tai sosiaalista haittaa. Tällöin jokainen kykenee täydellisesti kohtaamaan teokset ja sen kaikki ominaispiirteet ja ulottuvuudet. Kohtaaminen ei tällöin riipu yksilön lähtökohdista. (Rautio, 2011, s. 51.)

5.1 Selkokielestä ja -kuvasta hyötyvät ihmisryhmät

Suomessa selkokieltä tarvitsevat jaotellaan kolmeen ryhmään. Ryhmäjako perustuu kielellisten vaikeuksien taustasyyn. Ensimmäinen ryhmä on henkilöt, joilla kielen vaikeudet pohjautuvat synnynnäisistä ja pitkäaikaisista aivojen

poikkeamista kielenkäsittelyn neurobiologisissa systeemeissä. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi he, joilla on kehitysvamma, autismikirjo tai kehityksellinen kielihäiriö, laajoja oppimis- tai lukivaikeuksia. Toinen ryhmä pitää sisällään henkilöt, jotka ovat menettäneet sairauden tai vamman vuoksi jo olemassa olleet kielelliset taidot. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi muistisairaat ja henkilöt, joilla on afasia. Kolmas ryhmä ovat henkilöt, joiden kielitaidon vajavaisuus on mahdollisesti ohimenevää ja heillä on käytettävissään toinen tapa kommunikoida. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi suomen kieltä vasta opettelevat maahanmuuttajat, vähemmistökielten käyttäjät ja viittomakieliset. Kolme ryhmää ovat keskenään erilaisia. Henkilö voi myös kuulua samaan aikaan useampaan ryhmään. (Hirvonen & Kinnunen, 2020, s.129–130.) Selkokuvasta on hyötyä, kun lapsi, nuori tai aikuinen tarvitsee puheen, lukemisen tai ajattelun tukemista. Selkokuva on apuväline. (Virtanen, 2002, s. 48.)

6 PRODUKTIN VALMISTUSPROSESSI

Produkti valmistettiin projektin tavoin vaiheittain pitäen sisällään suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. Prosessin vaiheet tuli suunnitella ja vaiheille määrittellä aikataulu. Valmiiseen tuotteeseen pääsemiseksi suoritettiin sanaston rajaaminen, suunnittelu, piirtämisprosessi ja tulosten arviointi.

6.1 Käytetyt menetelmät

Opinnäytetyö on kehittämispainotteinen, sillä projektin lopputuloksena valmistuu produkti. Produkti on tässä opinnäytetyössä kuvakommunikaatiomateriaali. Kehittäminen on konkreettista toimintaa, ja sillä pyritään saavuttamaan jokin ennalta määritelty tavoite (Toikko & Rantanen, 2009, s. 14).

Projekti pitää sisällään tavoitteellista toimintaa, jolla on tietyt aikarajoitteet ja määrätty resurssit. On tavoitteen saavuttamiseksi muodostettava projektistrategia,

joka on ikään kuin projektin elinkaaren hallintaa. Siihen kuuluu projektin ideointi, suunnittelu, toteutus ja tulosten arvioiminen. (Virtanen, 2009, s. 42, s. 149.)

Vaikka opinnäytetyön tuote ei varsinaisesti ole kielestä toiseen käännös, voitiin silti käännös- ja sanastotyön kirjallisuutta osittain hyödyntää. Produkti oli kuitenkin kielellisen ilmauksen muuttamista kuvaksi. Jotta kuva pystyttiin luomaan, täytyi perehtyä tarkoitteeseen ja siihen, mitä tarkoite kattaa. Sanastotyöhön kuuluvat seuraavat vaiheet: sanaston kerääminen ja tallentaminen, sanaston järjestelmällinen kuvaaminen, normatiivisten ohjeiden antaminen sanojen käyttämisen suhteen, uusien ilmausten kehittäminen sekä niiden vakiinnuttaminen ja sanastotyön yleisten periaatteiden kehittäminen. (Haarala, 1981, s. 13.) Vaikka lähdekirjallisuuden sanastotyöllä käsitetään mittavaa ammattilaisten projektia, koskevat saman tapaiset vaiheet myös tämän opinnäytetyön kuvitustyötä. Opinnäytetyön sanaston kerääminen tehtiin valittaessa kuvitettavia sanoja. Uusien ilmausten kehittäminen on kyseisessä opinnäytetyössä produkti.

6.2 Kuvitettavan sanaston rajaaminen

Aluksi aikomuksena oli kuvittaa neuropsykiatrisia tai neurologisia sairauksia tai mielenterveysongelmia. Verkosta löytynyttä listaa sairauksista käytiin läpi ja sen avulla kartoitettiin, millaisia kuvia puuttuu. Seuraavaksi siirryttiin kirjallisuuteen ja tarkasteltiin sieltä sairauksia, joita ei vielä netin listassa tullut vastaan. Kun muodostui käsitys siitä, millaista sanastoa puuttuu eniten, oli helpompi keskustella yhteistyötahon kanssa siitä, mitkä sanat valikoituvat lopulliseen tuotteeseen.

Saadun palautteen ja esimerkiksi tilaajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen aihe päädyttiin rajaamaan eri tavoin. Kuvitettaviksi sanoiksi valikoitui sellaisia, jotka eivät vaatisi tarkkaa eettistä pohdintaa. Erityisen paljon eettistä pohdintaa olisivat vaatineet ihmiset ja heidän diagnoosiansa kuvittaminen sellaisissa tilanteissa, joissa diagnoosi olisi ollut näkymätön. Esimerkiksi mielenterveyden haasteet ja neurokehitykselliset tai neurologiset haasteet olisivat olleet näkymättömiä sekä tämän lisäksi sensitiivisiä aiheita. Tällaisissa näkymättömissä sairauksissa ja vammoissa olisi ollut mahdollisuus vahvistaa stereotyyppioita negatiivisesti.

Kuvitettavaksi valittiin aiheita, jotka eivät olisi niin sensitiivisiä. Useasta kuvitettavaksi valitusta sairaudesta tai vammasta oli konkreettisesti ja visuaalisesti havaittavia oireita. Taulukossa 1 on lista sanoista, jotka valittiin.

Taulukko 1. Kuvitettavaksi valitut sanat.

Kuvitettavaksi
Afta
Aura (migreeni)
Borreliaosi
Crohnin tauti
Dysmelia
Hahmo
Huulihalkio
Kaihi
Kasvain
Munuaiskivi
Nivelreuma
Osteoporoosi
Pälvikalju
Peräpukamat
Psoriaasi
Ruokamyrkytys
Ruusu
Sappikivi
Selkärankareuma
Sepsis
Suulakihalkio
Syylä
Tulehdus
Välilevyn pullistuma

6.3 Kuvien suunnittelu

Ennen piirustusprosessia kirjoitettiin muistiinpanot mahdollisista kuvitustavoista jokaista valittua sanaa kohden. Muistiinpanot jaettiin myös yhteistyötaholle, jotta saatiin heiltä palautetta ideoista jo ennen piirtämistä. Tällöin muutoksia valittuun sanastoon ei tullut. Ehdotus hahmon, joka esiintyisi useassa muussa kuvassa, kuvituksen tekemisestä huomioitiin. Olin pohtinut tikku-ukkoa tai muutoin pelkistettyä hahmoa ja näistä Papunet toivoi pelkistettyä ihmishahmoa.

Koko prosessin ajan perehdyttiin Papunetin olemassa oleviin kuviin. Käsitys siitä, mitä pankista löytyi ja minkä tyyliä kuvat olivat, tuki kuvien suunnittelua ja piirtämistä. Tyyli pyrittiin pitämään yhteneväisenä. Suoraa jäljittelyä ja kopioimista vältettiin ja tästä syystä omaa piirustustyyliä ei karsittu täysin.

Kuvituksen suunnitteluvaiheessa perehdyttiin Papunetin määrittelemiin kuvien teknisiin vaatimuksiin. Esimerkiksi kuvien taustan koko luotiin vastaamaan vaatimuksia. Väreiksi valittiin kirkkaita, mutta luonnollisia värejä. Myös piirrettäviä kuvakulmia suunniteltiin. Ääriviivan tyyli määriteltiin valitsemalla käyttöön selkeä kynä ja väriksi asetettiin musta. (Papunet, 2023-f.)

Kuvien suunnittelussa opinnäytetyön kohderyhmä pidettiin mielessä. Selkeää kuvitusta suunnitellessa havaittiin puhevamman mahdollisesti aiheuttavissa diagnooseissa olevan samoja diagnooseja, kuin selkokielestä hyötyvillä. Vaikka produktin kuvista ei varsinaisesti tullut selkokuvia, voitiin selkokielen ja selkokuvan piirteitä hyödyntää. Lisäksi otettiin huomioon näköaisti. Näön ajatellaan olevan ihmisen tärkein aisti, sillä sen kautta saadaan eniten tietoa ympäristöstä muihin aisteihin verrattuna. Useat silmän sairaudet aiheuttavat erilaisia näköön kohdistuvia häiriöitä. (Jaatinen & Raudasoja, 2017, s. 224.) Suomessa on noin 80 000 henkilöä, jolla on näkövamma. Näistä henkilöistä 10 000 ovat sokeita. (Thurman, 2016, s. 304.) Pieniä yksityiskohta vältettiin. Väreiksi valittiin selkeitä ja puhtaita värejä. Riittävästä kontrastista eri värien välillä huolehdittiin. Myös ääriviivojen paksuudella pyrittiin luomaan kuvista mahdollisimman helposti nähtävät.

6.4 Sanaston määrittelemisen lähdekirjallisuutta käyttäen

Jotta kuvituksesta tuli mahdollisimman ymmärrettävää, tuli perehtyä kuvitettavaan tarkoitteeseen huolellisesti. Jokaisen kuvitettavan sairauden tai vamman tunnusomaiset piirteet tuli valita huolellisesti tunnistettavuuden helpottamiseksi. Kuvitettavaksi valittavien sanojen etsiminen ja kuvitustavan suunnittelemisen vaativat aikaa ja paneutumista yhtä paljon kuin itse piirtämistyö.

Kuvitusta luotaessa käytiin läpi kirjallisuutta sekä artikkeleita, joista etsittiin kuvituksiin valittavia piirteitä. Tällöin lopullinen määrä kuvitettavista sanoista muodostui. Kirjallisuuteen perehtymällä huomattiin, että jonkin kuvitettavan sairauden tai vamman lisäksi tai sijaan jokin muu olisi oleellisempaa esimerkiksi yleisyyden takia. Lisäksi ajankohtaisiin lähteisiin perehdyttyä termistö muokkautui myös uudempien tai ammattimaisempien termien korvauksella joitakin listan termeistä.

Kirjallisuuteen perehdyttäessä jokaisesta kuvitettavasta sanasta etsittiin tunnistettavia ja kuvitettaessa olevia piirteitä. Näin välttyttiin siltä, että kuvitukset perustuisivat oletuksiin tai stereotypioihin. Kuvitettavia sanoja tutkittiin useasta lähteestä sekä valokuvia ja piirroksia käytiin läpi. Esimerkiksi pälvikaljua piirtäessä ensimmäinen ajatus kuvasta oli yksi iso pyöreä laikku pääläällä. Lähteisiin perehtymisen yhteydessä selvisi, että pälvikalju ilmenee useimmiten muutamina pyöreinä kaljuina laikkuina (Miller, 2016, s. 4). Ensimmäinen suunnitelma oli siis vain stereotypioihin perustuva henkilökohtainen oletus.

6.5 Piirtäminen

Piirtämisvaiheessa huomattiin, että vastoin aiempaa hypoteesia, eettisesti helpommaksi oletetut sanat vaativat myös paljon eettistä analysointia sekä hienotunteisuutta. Kehon piirtäminen osoittautui vaativaksi siten, että se ei syrjisi tiettyä ihmisryhmää. Tarkoituksena oli Papunetin ja henkilökohtaisesta toiveesta luoda sukupuoleton, iätön ja muutenkin mahdollisimman neutraali hahmo. Jotta ikä ja sukupuoli eivät olleet selkeästi havaittavissa, valittiin hiustyyli ja kasvopiirteet sekä paidan väri ja tyyli mahdollisimman neutraaleiksi. Huomioon piti lisäksi ottaa

ihon väri. Ihanteellista olisi ollut tehdä hahmo mahdollisimman monella eri ihonvärillä, mutta tähän ei kuitenkaan päädytty. Hahmolle oli tehtävä myös tietynlaista vartaloa ihannoimaton tai syrjimätön keho.

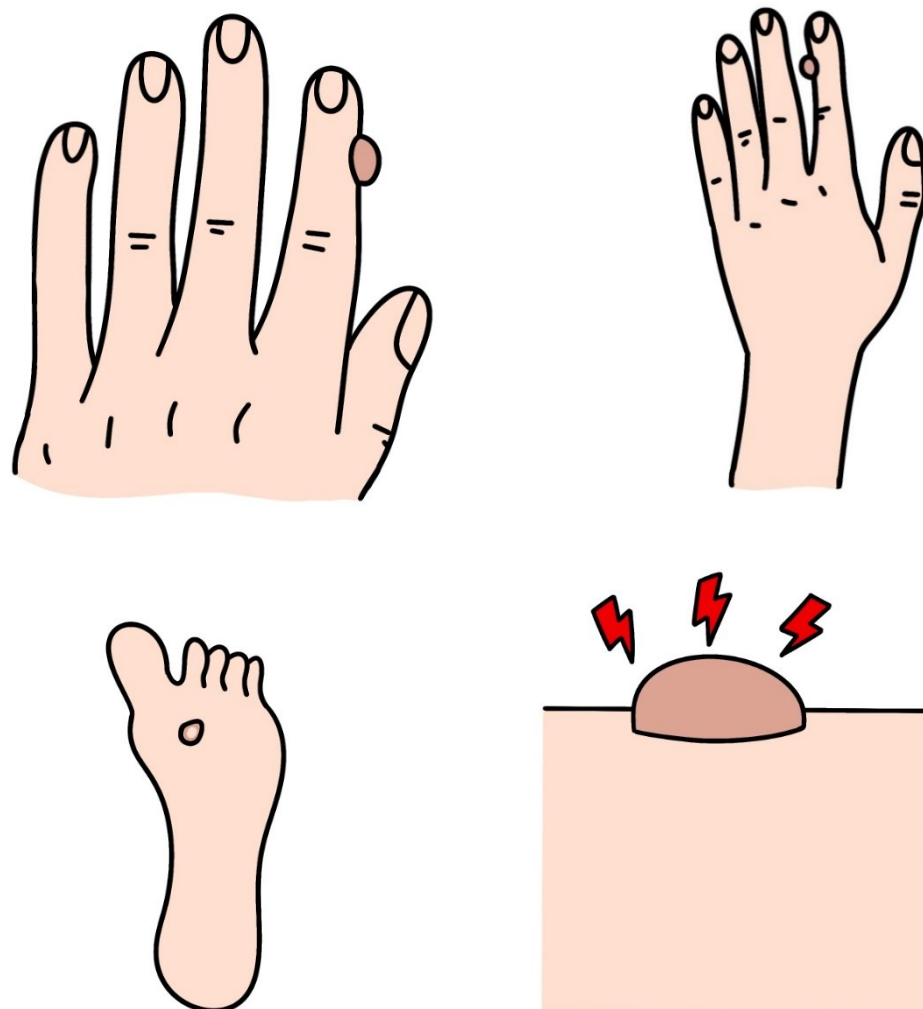
Oikeanlaisten mittasuhteiden ja asentojen saavuttamiseksi otettiin kuvia ihmiskehosta ja sen asennoista. Otettujen kuvien päälle hahmoteltiin kehon ääriiviivat, jotta mittasuhteet pysyivät oikeellisina. Hahmoa kuitenkin pelkistettiin ja selkiytettiin, eikä kaikkia yksityiskohtia piirretty (Kuva 1).

Kuva 1. Esimerkki pelkistetyistä vartalosta.

Vaikka suunnittelutyö oli tehty huolellisesti, piirtämisprosessissa oli haasteita. Haasteet ratkaistiin tekemällä kuvasta useita versioita. Esimerkiksi syylän kuvaa tehtäessä haasteet liittyivät siihen, mitä kehonosaa tulisi kuvissa käyttää. Tästä syystä luotiin useita kokeiluita (Kuvat 2, 3, 4 ja 5).

Kuva 2, 3, 4 ja 5. Vaihtoehtoja yhdelle sanalle. Kuvien aihe on syytä.

Kun produktin ensimmäinen versio oli saatu valmiiksi, pidimme yhteisen etäpalaverin. Papunetiltä paikalla oli kaksi ammattilaista. Kuvat käytiin yksitellen läpi. Jokaisen kuvan kohdalla keskusteltiin mahdollisista muokkauksista tai toimivuudesta sellaisenaan. Osa kuvista todettiin valmiiksi ja joidenkin muokkausideat kirjattiin ylös. Tämän jälkeen kuvat oli helposti valmiiksi hiottavissa.

Hiomisvaiheessa osaan kuvista tehtiin vain jokin pieni muutos. Osa kuvista muuttui kuitenkin vielä tässäkin vaiheessa melko paljon. Esimerkiksi Papunetin kuvapankissa käytössä olevia punaisia kipua ilmaisevia nuolia piirrettiin muutoin valmiisiin kuviin. Isompia muutoksia olivat esimerkiksi hahmon asennon muuttaminen tai kokonaan uuden idean toteuttaminen. Aiemmin pidetyn palaverin

muistiinpanot auttoivat kuvien saattamisessa valmiiksi. Muutostoiveet ja uudet yhteiset ideoinnit pyrittiin täyttämään.

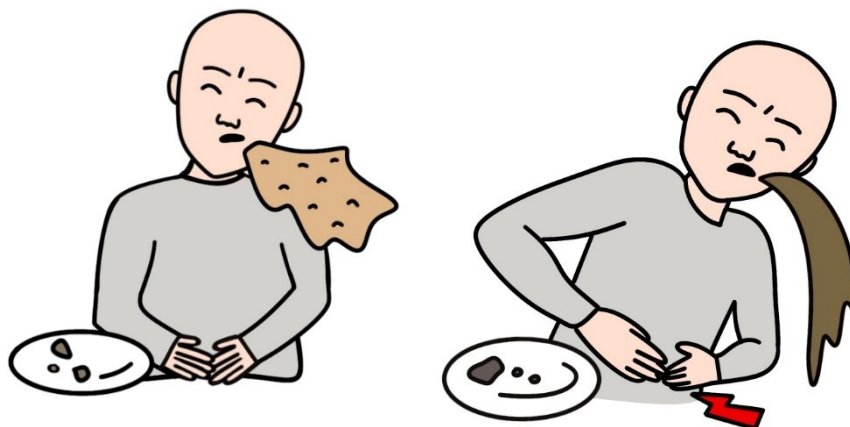
6.6 Valmis tuote ja sen arviointi

Luovia päämääriä on vaikea arvostella, sillä tapoja mitata niitä, on useita. Teosta on mahdotonta kuvailla onnistuneeksi, jos teoksen alkuperäistä tarkoitusta ei pysty tavoittamaan. Suunnittelu on kuitenkin loppujen lopuksi mitattavissa siten, että se asetetaan käyttöön ja analysoidaan, onko se tuottanut toivotun tuloksen. (Karjaluoto, 2014, s. 16–17.)

Vaikka kuvituksesta saikin palautetta, on oikeellisin ja merkittävin palaute se, joka aidolle käyttäjille muodostuu tuotteen käyttämisen myötä. Tällaista ei produktista saada ajan riittämättömyyden takia. Kuitenkin työelämätaho työskentelee kyseisten asioiden parissa, joten heidän asiantuntemuksensa kautta nousevat ideat sekä palaute toivat luotettavan näkökulman työhön. Yhteistä keskustelua produktista käytiin kahden Papunetin työntekijän kanssa. Työntekijät tarjosivat vahvaa osaamistaan niin graafisesta ja kuvien käyttämisen näkökulmista.

Valmis tuote käsitteenä oli lopulta monimuotoisempi, kuin esimerkiksi 20 kuvaa. Valmis produkti piti sisällään myös monikäyttöisiä kuvia, joita Papunet voi käyttää haluamallaan tavalla. Esimerkiksi sepsistä varten piirretty sairaalavuoteella makaava hahmo voi myös kuvastaa mitä vain sairaalavuoteella makaamista edellyttävää sairautta. Kuvien monikäyttöisyyttä hyödyntämällä produktina valmistuneita kuvia voi käyttää monipuolisesti ja henkilökohtaisiin tarpeisiin sopivasti.

Valmista tuotetta ja aiempia versioita verratessa ero oli huomattava. Ihmisen anatomian piirtämisestä lukeminen, lukuisien kuvien ottaminen eri asennoista, ideointi yhteistyötahon kanssa ja monta eri piirustusyritystä kehittivät piirustustaitoa sekä -silmää. Ihmisen kehon asennoista tuli luontevampia (Kuvat 6 ja 7). Piirtäminen muuttui vaivattommaksi ja nopeammaksi. Myös ProCreate-sovelluksen käyttö muuntui entistä sujuvammaksi.

Kuva 6 ja 7. Vasemmalla ruokamyrkytyksen ensimmäinen versio, oikealla viimeinen.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVÄ EETTISYYS

Produktin toteuttamiseen liittyvä eettinen kysymys on tuotetun materiaalin luotettavuus. Materiaali piirrettiin pohjaten verkosta tai kirjallisuudesta löytyvään kuvaukseen sairaudesta tai vammasta. Suurta tietopohjaa lääketieteestä ei valmiiksi ollut. Materiaalia tuotettaessa tutkittiin jokaista kuvitettavaa sairautta tai vammaa ja sille etsittiin tunnistettava tekijä piirrettäväksi. Lähdekirjallisuutta hyödynnettiin ennen piirtämistä. Tutkittiin myös valokuvia ja piirroksia sairauksiin ja vammoihin liittyen.

Eettistä pohdintaa tuli harjoittaa koko ajan aktiivisesti kuvitusta laadittaessa. Kuvitettaessa esimerkiksi henkilöitä, joilla on jokin diagnoosi, pyrittiin hienotunteisuuden ja selkeyteen. Esimerkiksi sukupuoli ja ikä pyrittiin jättämään neutraaleiksi. Mitään ylimääräistä ei piirretty. Diagnoosia pohdittiin laaja-alaisemmin, kuin stereotyyppien pohjalta perehtymällä useaan lähteeseen.

Kuvitettaviksi sanoiksi valittiin sellaisia sairauksia tai vammoja, joista löytyi jokin tunnistettava ominaisuus piirrettäväksi. Lisäksi itseä pohditutti se, etten omaa

aiempaa kokemusta tällaisen mittakaavan kuvittamisesta. Kuvitettaessa oli siis oltava avoin esimerkiksi työelämätahon neuvoille ja mahdolliselle kritiikille, sekä osattava soveltaa näiden pohjalta. Tämä toteutettiin pitämällä yhteinen etäpalaveri, joissa kuvitukset käytiin läpi yksitellen. Muokkaaminen palaverin jälkeen oli helppoa, kun kaikki olivat samaa mieltä ja asiat oli käsitelty perusteellisesti ja kirjoitettu muistiin. Aineiston testaaminen käytännössä olisi tuonut lisää ideoita ja varmuutta tuotteen toimivuuden parantamiseen ja arviointiin. Resurssit eivät tähän kuitenkaan riittäneet.

Opinnäytetyö tähtäsi yhdenvertaisuuden parantamiseen sekä tasavertaisempien keskustelumahdollisuuksien tarjoamiseen. Eräs eettinen kysymys liittyi ihmisten kuvittamiseen sekä syrjimättömyyteen. Koska yhdenvertaisuus oli tavoitteena, olisi jonkin ihmisryhmän ulos rajaaminen täysin tavoitteen vastaista. Suurimassa osassa kuvituksista oli joko hahmo, ruumiinosa tai ainakin ihoa näkyvässä. Ihminen pyrittiin tekemään neutraaliksi iän ja sukupuolen osalta. Kuitenkin ihonväri suurimmalla osalla kuvituksissa esiintyvistä hahmoista tai ruumiinosista on. Tähän päädyin selkeyden vuoksi. Harkinnassa oli myös se, että tulisiko kaikki kuvittaa useaan kertaan monissa eri ihonväreissä tai kokonaan mustavalkoisena.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi ja sen osana toteutettu projekti kehittivät henkilökohtaista ammatillista osaamista sekä ammatillista toimijuutta. Itse työn, kirjallisuuteen perehtymisen, kommunikaatiomateriaalin kuvittamisen ja tieteellisen kirjoittamisen lisäksi tuli laatia itselleen aikataulu sekä pyrkiä noudattamaan sitä. Työn edessä pääsi toimimaan oman työnsä asiantuntijana ja markkinoimaan omaa työtään. Myös viestintä opinnäytetyön tilaajan kanssa ja heidän toiveidensa kartoittaminen sekä niiden mukaan työn mukauttaminen olivat myös ammatillista kasvua kehittäviä tekijöitä. Yhteistyötaho antoi melko vapaat kädet joidenkin reunaehtojen sisällä. Reunaehdot liittyivät kuvien teknisiin vaatimuksiin. Muokkaukset olivat pääasiassa pieniä yksityiskohtien muutoksia. Toisaalta taas jotkin kuvitukset muuttuivat huomattavan paljon vielä viimehetkelläkin.

Tavoite opinnäytetyön produktin suhteen täyttyi, sillä se on tehty ja on jo julkaistu Papunetin kuvapankkiin. Tarkoituksena oli lisätä kommunikoinnin mahdollisuuksia kuvien käyttäjille, ja näin kuvat ollessaan Papunetin kuvapankissa tekevät. Tuotteen toimivuudesta käytännössä ei ole tietoa. Yhteistyötahon palaute on kuitenkin tärkeä ja heidän asian- ja asiakkaidensa tuntemus luotettava mittari produktin toimivuudelle.

Tavoitteideni mukaisesti opinnäytetyön produktina valmistuneet kuvitukset tulevat palvelemaan kohderyhmäänsä. Lisäksi kuvituksista voivat hyötyä esimerkiksi opiskelijat, eri alojen ammattilaiset ja maahanmuuttajat, vaikka he eivät alkuperäiseen kohderyhmään kuulukaan. Itselleni Papunetin kuvat tulivat opintojen aikana tutuiksi. Oletettavasti tulkkio opiskelijat ja muutkin opiskelijat tulevat Papunettiä jatkossakin käyttämään. Muita Papunettiä käyttäviä opiskelijoita voisivat olla esimerkiksi kasvatustieteen ja logopedian opiskelijat.

Jatkossa esimerkiksi tämän opinnäytetyön aiemman suunnitelman mukaisia kategorioita voisi edelleen kuvittaa. Näitä olivat neuropsykiatriset tai neurologiset sairaudet tai mielenterveysongelmat. Näiden kuvitustyö vaatii pitkää pohdintaa, eettistä ajattelua ja runsasta perehtymistä kirjallisuuteen. Kuvitusta voisi myös

toteuttaa esimerkiksi yhteistyössä edellä mainittujen sairauksien tai haasteiden omaavien henkilöiden kanssa. Esimerkiksi kuvien suunnitteluvaiheessa voisi toteuttaa haastatteluita oireista. Näin välttyttäisiin ennakko-oletuksiin luottamiselta. Kuvituksia voisi myös testata ennen niiden julkaisemista.

LÄHTEET

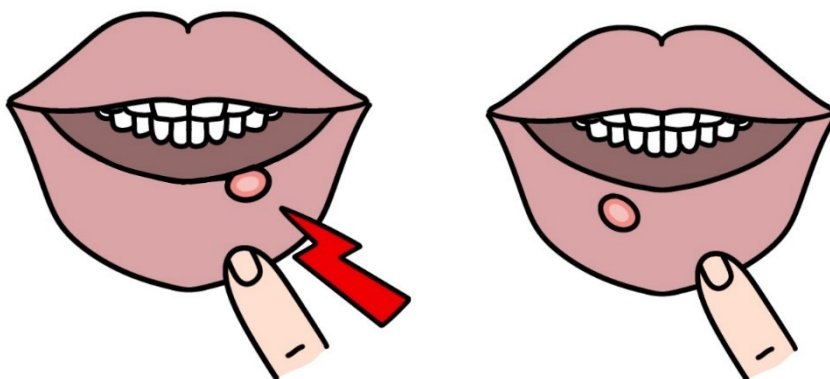
- Haaparanta, L., Klemola, T., Kotkavirta, J., & Pihlström, S. (2009). *Kuva*. Tampere university press.
- Haarala, R. (1981). *Sanastotyön opas*. Valtion painatuskeskus.
- Hall, A. (2011) *Illustration*. Laurence King Publishing.
- Hirvonen, M., & Kinnunen, T. (2020). *Saavutettava viestintä: Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus.
- Horowitz, M., & Nieminen, H. (2019). *Viestintä kuuluu kaikille: Kansalaisten viestinnälliset oikeudet ja mahdollisuudet Suomessa*. Gaudeamus.
- Hurme-Keränen, A. (2012). *Piirtäjän suuri käsikirja*. Mäkelä.
- Hurme-Keränen, A. (2018). *Näin piirret väreillä*. Mäkelä.
- Huuhtanen, K. (toim.). (2017). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. (4. p.) Kehitysvammaliitto.
- Immonen, L., Pakkala-Weckström, M., & Vehmas-Lehto, I. (toim.). (2011). *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen*. Finn Lectura.
- Jaatinen, T., & Raudasoja, J. (2017). *Suomalaisten sairaudet*. (5.p.) Sanomapro.
- Karjaluoto, E. (2014). *The design method: A Philosophy and process for functional visual communication*. New Riders.
- L 1325/2014 Yhdenvertaisuuslaki. 30.12.2014/1325.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- L 133/2010 Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta. 9.2.2010/133.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- L 675/2023 Vammaispalvelulaki. 14.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230675>
- L 731/1999 Perustuslaki. 11.6.1999/731 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Miller, P. (2016). *Alopecia Areata*. Cavendish Square Publishing.
- Niiniskorpi, S. (2009). *Käsityksiä kuvataiteesta: Kuvataideopettaja taiteen tekijänä ja kokijana*. Gummerus kirjapaino oy.
- Papunet. (1.11.2023-a). *Uudistunut Papunet tarjoaa keinoja ja ideoita kommunikoinnin tueksi*. <https://papunet.net/uudistunut-papunet-tarjoaa-keinoja-ja-ideoita-kommunikoinnin-tueksi/>

- Papunet. (02.02.2023-b). *Mitä on saavutettavuus?* <https://papunet.net/saavutettavuus/miksi-saavutettava/mita-on-saavutettavuus/>
- Papunet. (14.11.2023-c). *Saavutettavuus.* <https://papunet.net/tietoa-saavutettavuudesta/>
- Papunet. (25.9.2023-d). *Mikä on Papunet?* <https://papunet.net/mika-on-papunet/>
- Papunet. (5.12.2023-e). *Miten kommunikointi apuvälineellä tapahtuu?* <https://papunet.net/miten-kommunikointi-apuvälineella-tapahtuu/>
- Papunet. (2023-f). *Ohjeet Papunetin kuvapankin kuviin.* [Ohjeet]
- Papunet. (20.3.2024). <https://papunet.net/kuvat-piirtaminen-ja-esineet/>
- Rautio, P. (2011) *Neljännestunnissa nykytaiteen tuntijaksi.* Kustannus oy Taide.
- Sainio, A. (2013). *Viesti perille: Selko-opas kunnille.* Vammalan kirjapaino oy. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2013/04/Sainio.pdf>
- Selkokeskus. (27.7.2021.) Selkokuva. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selokuva/>
- Seppä, A. (2012). *Kuvien tulkinta: Menetelmäopas kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin tulkitsijalle.* Gaudeamus.
- Tetzchner, S., & Martinsen, H. (2000). *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin.* (2. p.) Kehitysvammaliitto.
- Tikoteekki. (2008). *Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin.* [Opas]. Saatavilla 24.9.2023. https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/wp-content/uploads/sites/2/2018/08/opas_kommunikoinnin_mahdollisuuksiin_2008.pdf
- Toikko, T., & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta.* (3. p.). Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4>
- Virtanen, H. (toim.). (2002). *Selko-opas.* Kehitysvammaliitto.
- Virtanen, P. (2009). *Projekti strategian toteuttajana.* Tietosanoma.
- Väisänen, L. (2017). *Kuvan tuhat sanaa: Kuinka ymmärtää kuvan kieltä.* Kirjapaja.

LIITE 1. Kuvitukset Papunetin kuvapankkiin

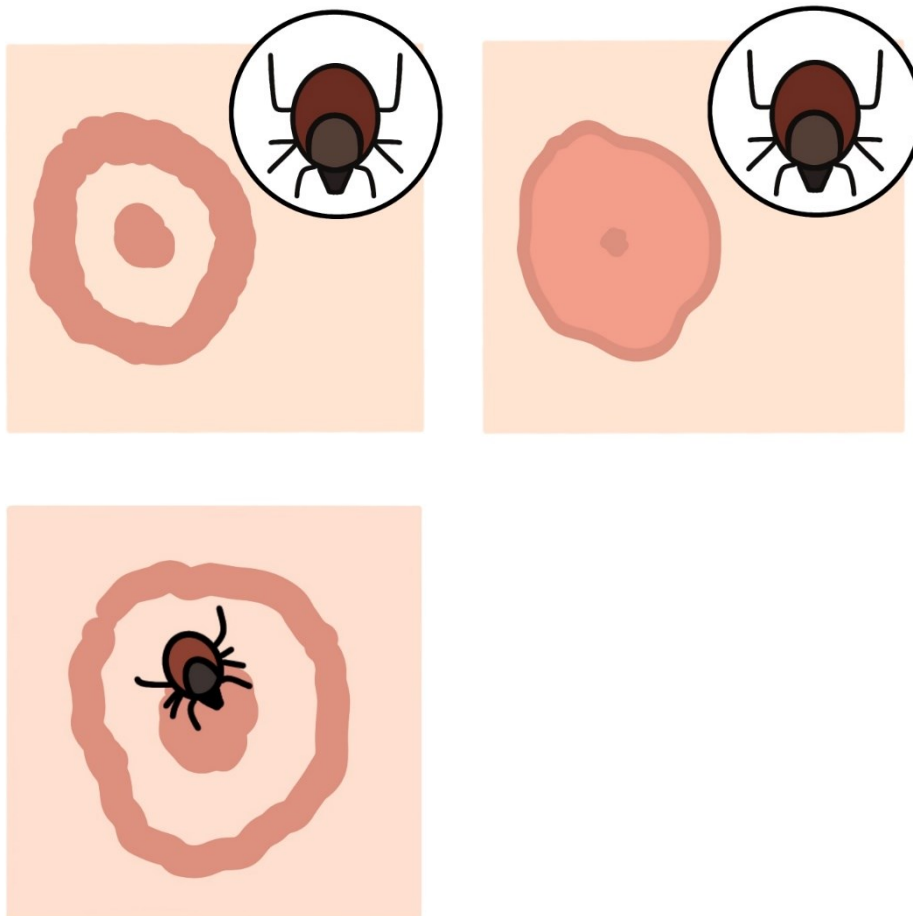
Afta

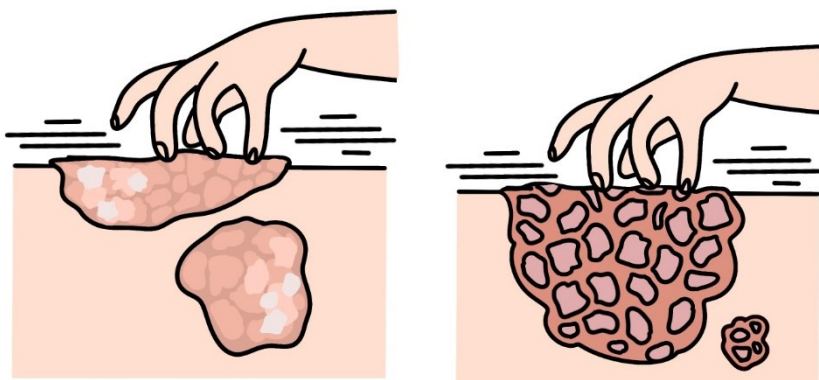
Ruokamyrkytys

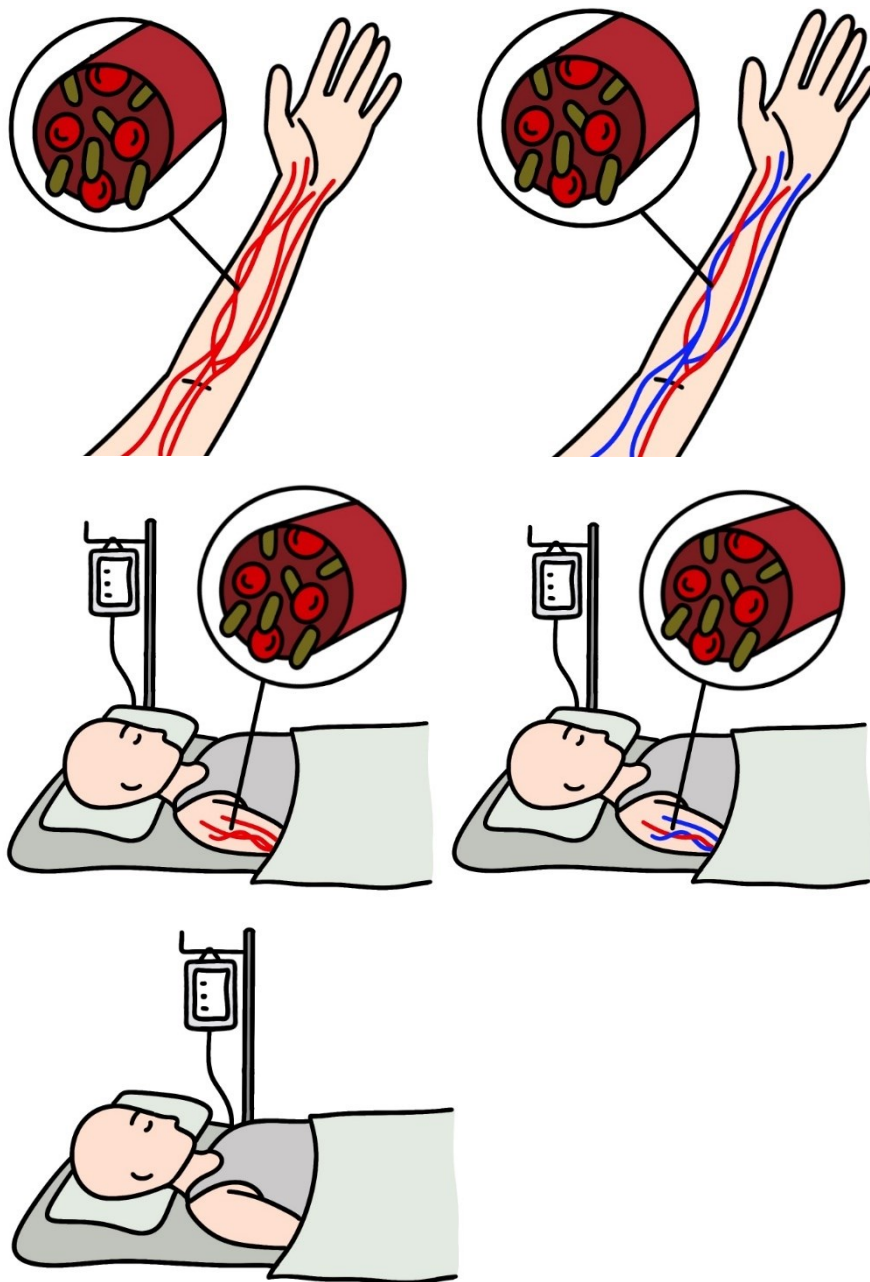
Borrelioosi

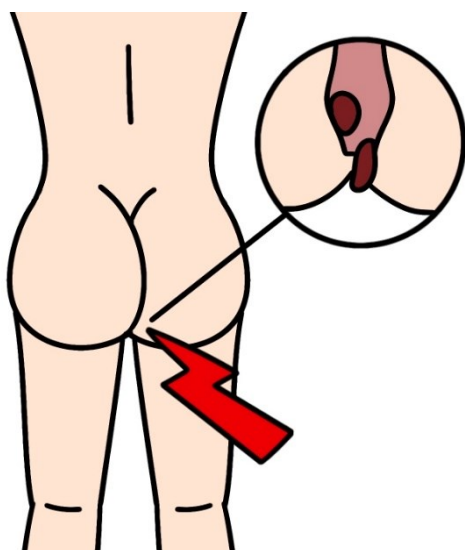
Psoriaasi

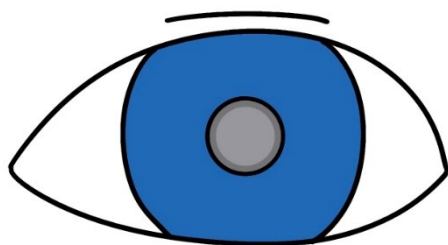
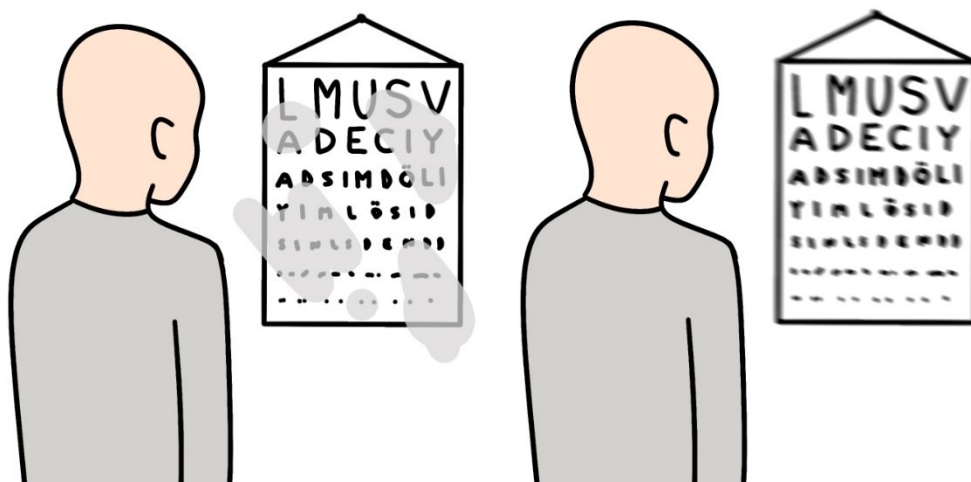
Sepsis

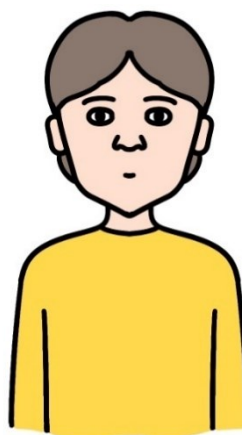
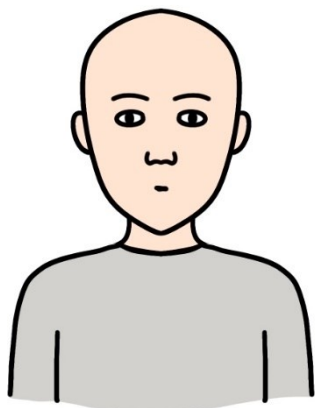
Peräpukamat

Kaihi

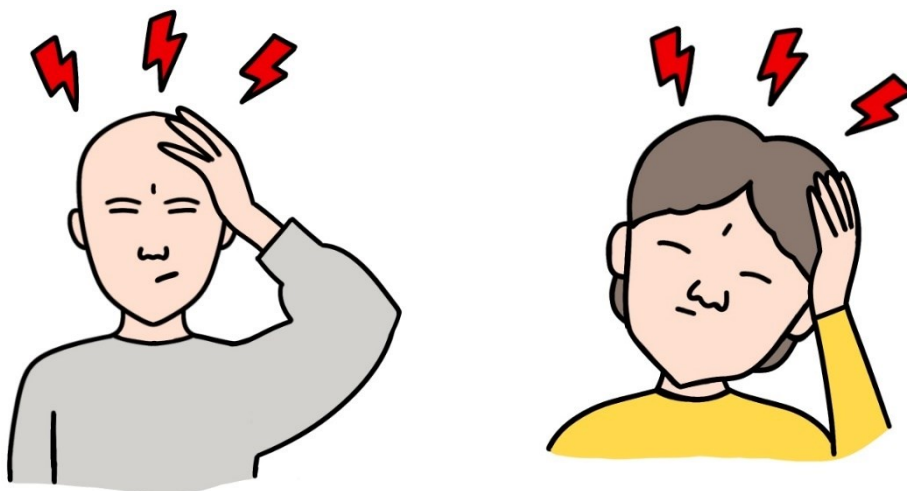
Hahmo

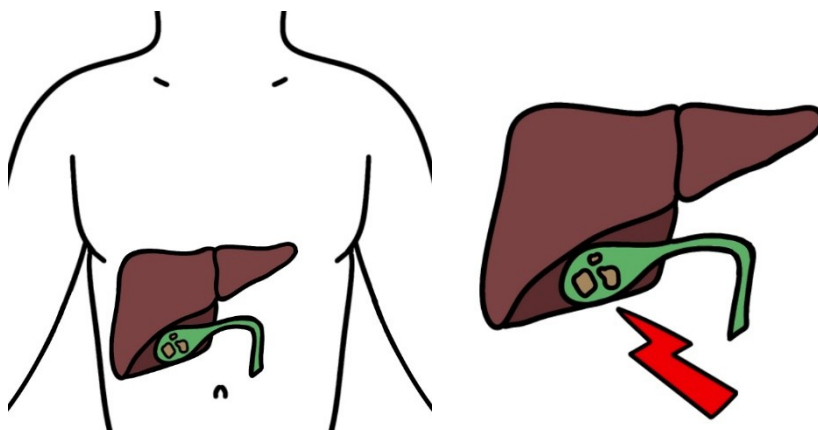
Aura (migreeni)

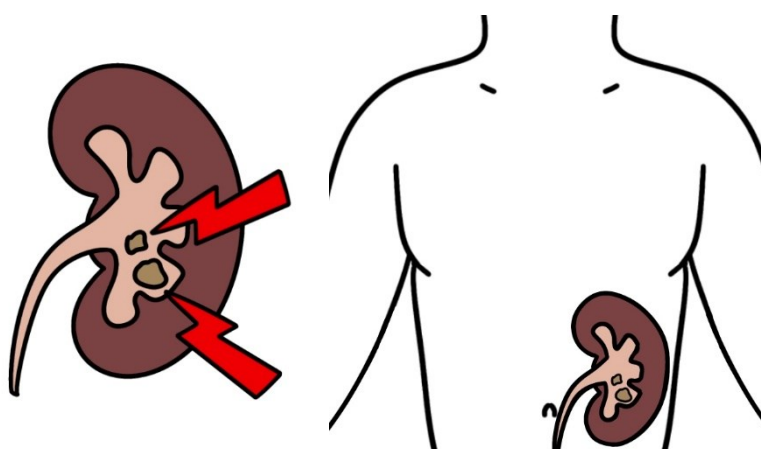
Migreeni

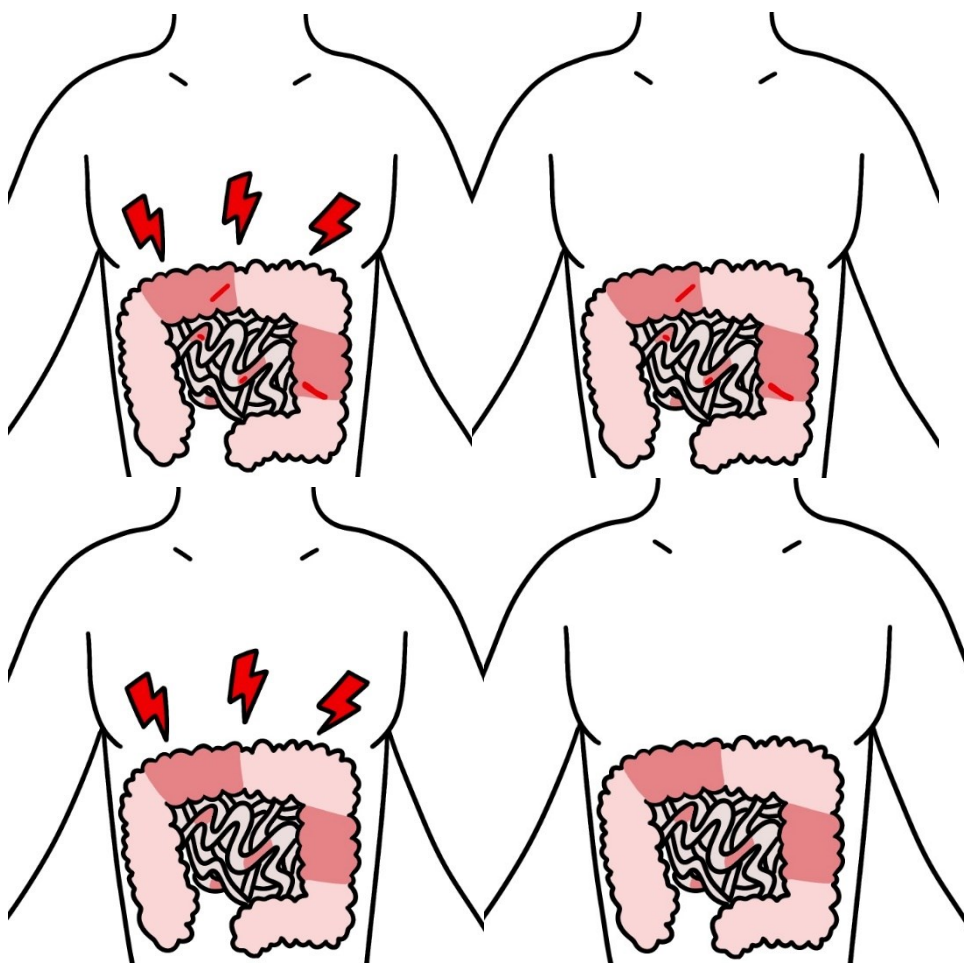
Sappikivet

Munuaiskivet

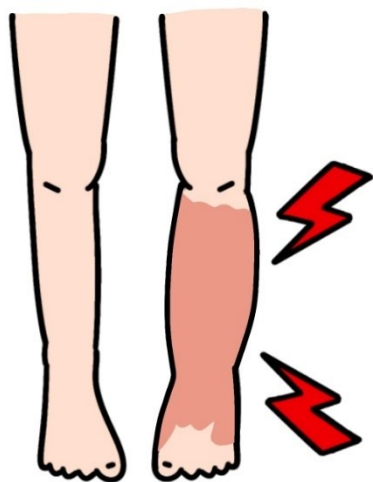
Crohnin tauti

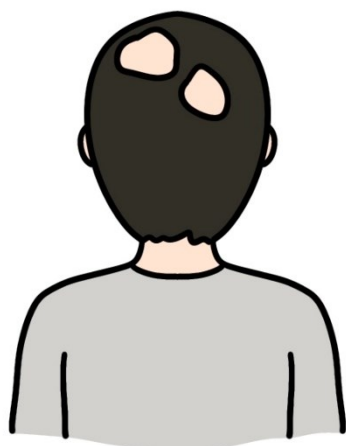
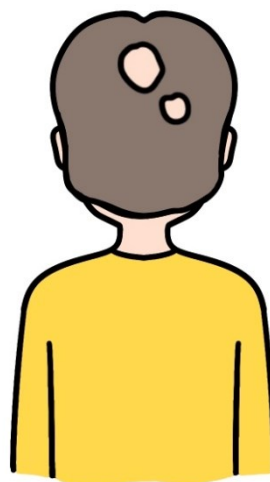
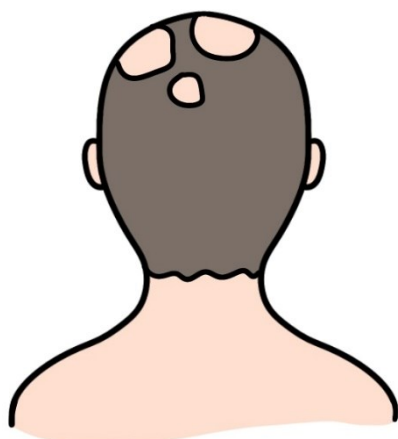
Reuma

Ruusu

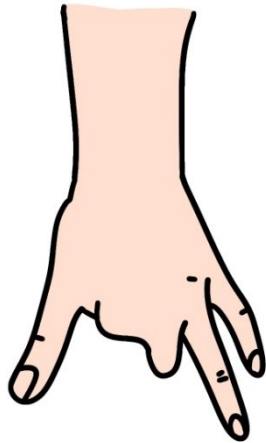

Pälvikalju

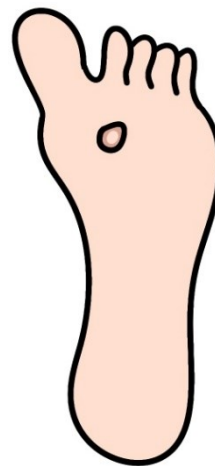
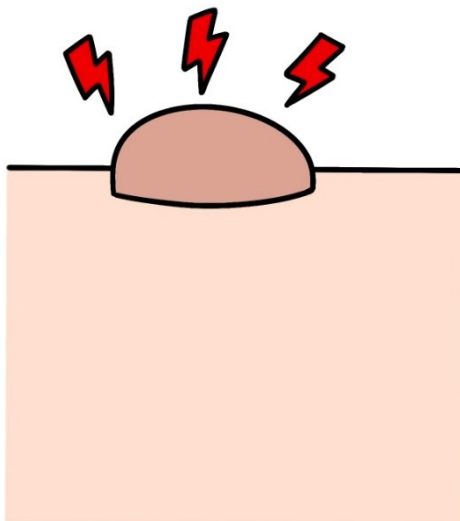

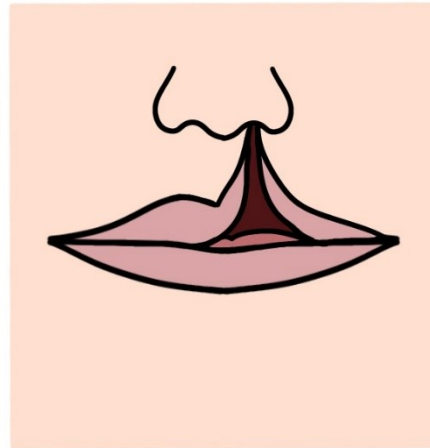
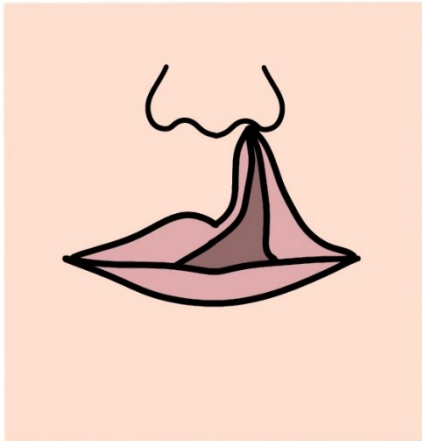
Dysmelia

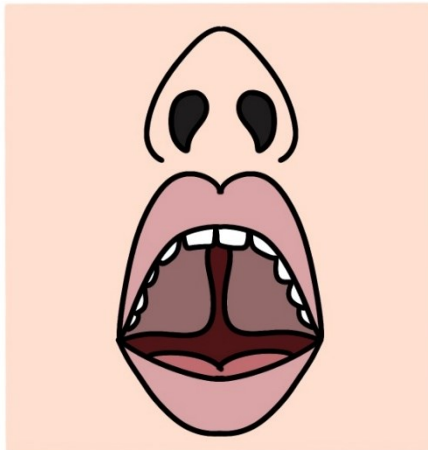
Syyliä

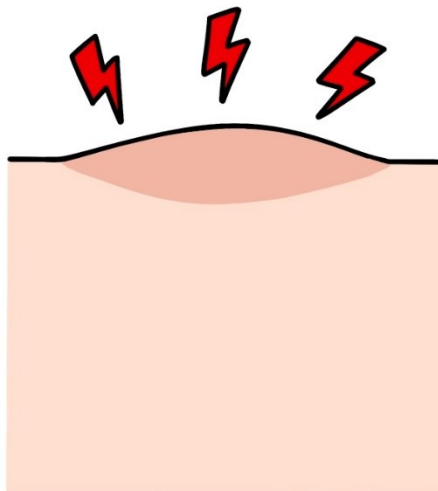
Huulihalkio

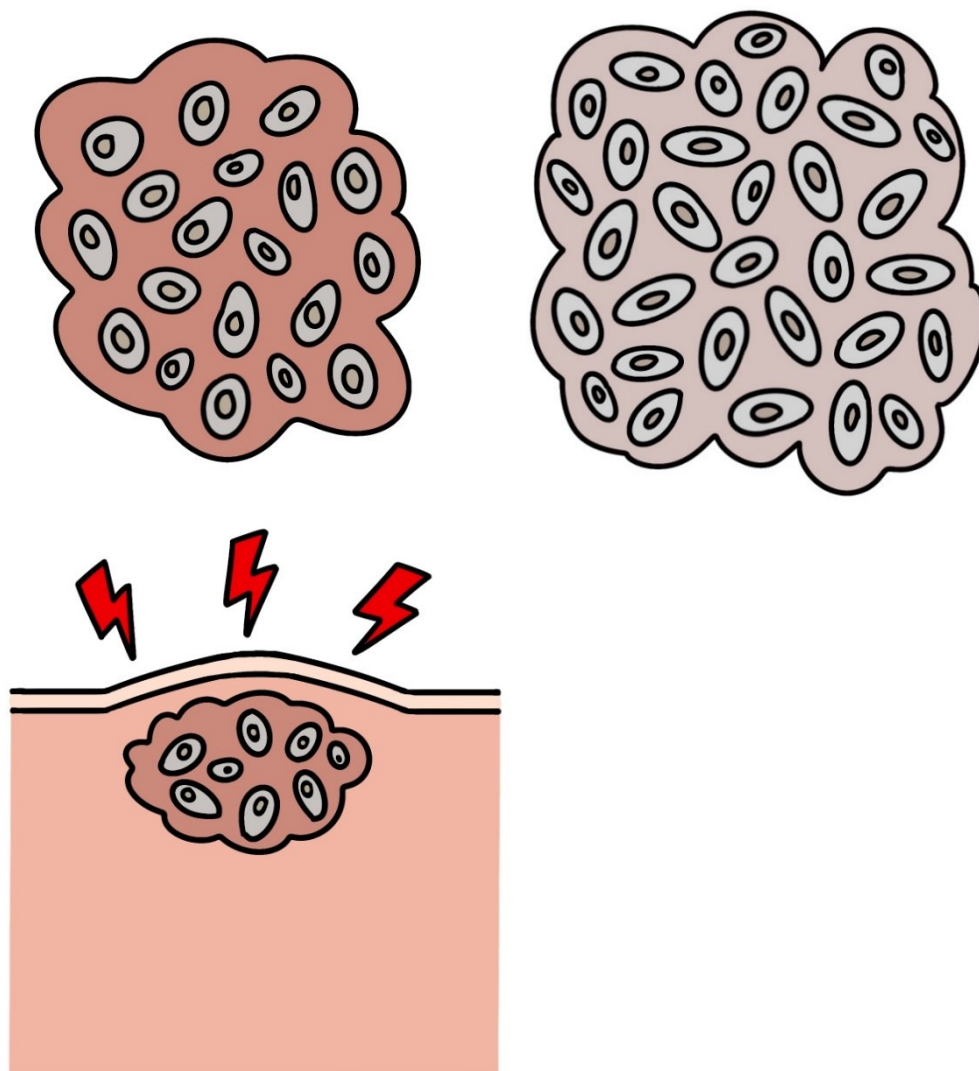
Suulakihalkio

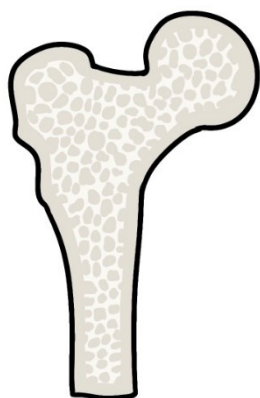
Tulehdus

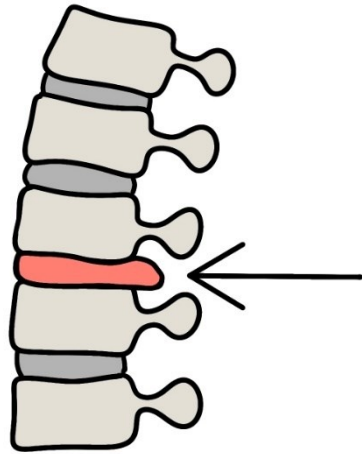
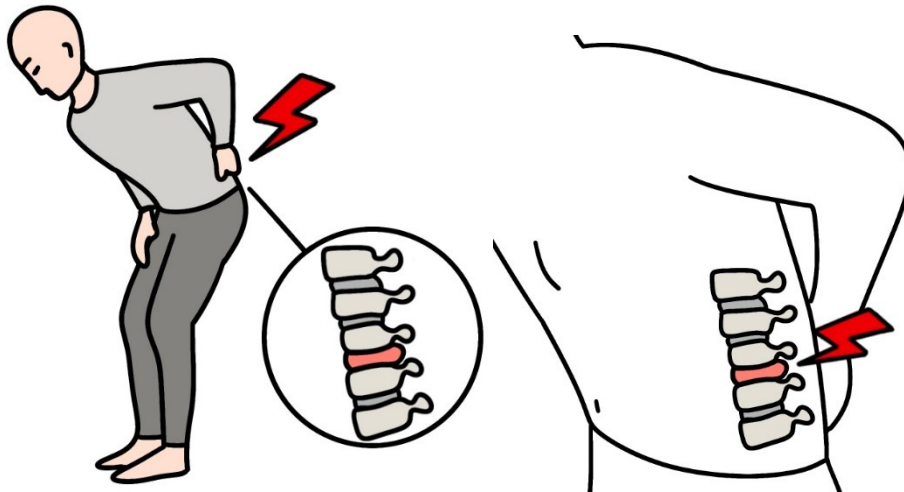
Kasvain

Osteoporoosi

Välilevyn pullistuma

Selkärankareuma

